

Mityczny polski bibliotekarz, prawie naukowiec

Henryk Hollender
Uczelnia Łazarskiego
13 czerwca 2019 r.

Koniec XX w.: wola działania, a nawet pieniądze. Co z tym robimy?

- Leitmotivy lat 90-tych:

- „changes”
- elektronizacja i cyfryzacja zasobów i usług
- standardy
- komputeryzacja – katalog centralny i katalogowanie
- kształcenie bibliotekarzy

- Inne (z ówczesnego piśmiennictwa): Pracujemy razem w Europie (Michael Smethurst); Biblioteka Jagiellońska a proces demokratyczny (Krzysztof Zamorski); Elektroniczne publikowanie (Richard Quandt); Zmiany organizacyjne wymuszone przez automatyzację (Danuta Konieczna)... i w zakresie zarządzania (Maria Śliwińska); Polityka rozwoju zasobów (Czesław Grycz); usługi specjalne; nowoczesny dostawca biblioteczny...

- **Ian Mowat: Biurowe popychadło czy pośrednik**

edukacyjny? Rola bibliotekarza uczelnianego w XXI wieku.

Clerical drudge or learning intermediary? The role of the academic librarian in the 21st century, w: The role and functions of a modern academic library, red. J. Day, M. Śliwińska, Toruń; Wydawnictwo UMK, 1977

...XXI wiek trwa od dwóch dekad

- Najsilniejszy głos w publicznym dyskursie bibliotekarzy: „kupiliśmy multiwyszukiwarę” (tzn. wyszukiwarę zintegrowaną, *discovery and delivery service*)
- Konferencje bibliotekarzy: przegląd nowości rynkowych
- Inne tematy: biblioteki cyfrowe, repozytoria, zdalny i otwarty dostęp, finansowanie i marketing
- Obsługa nauki jako wymiernego wyniku („osiągnięcia”, “doskonałość” itp.)

Luki i braki

- Obsługa nauki jako procesu, obsługa kształcenia. Jest np. edukacja informacyjna, ale gdzie jest Patron Driven Acquisitions, organizacja sieci współpracy, biblioteka akademicka jako ośrodek kultury?
- Gdzie badania naukowe nad bibliotekami? Zbiory, usługi, narzędzia, kultury, komparatystyka...
- Świat nie przedstawiony – przykry podział nośników w doświadczeniach małej uczelni:
 - otwarty Internet dla piszących prace naukowe
 - wolny dostęp dla szperaczy-humanistów
 - wypożyczalnia książek drukowanych dla kujących studentów
 - bazy danych, bo są, to trzeba mieć

Biurowe popychadło? Pośrednik edukacyjny? Nie, „nauczyciel akademicki”!

- Nauczyciel akademicki, czyli co?
 - Status profesjonalny?
 - Status pracownika naukowego, naukowo-dydaktycznego itp.?
 - Status najwyższy (jak np. doktorat, *tenure* itp.)?
 - “Faculty status” nie oznacza jeszcze pełnej praktyki wykładowcy akademickiego
- Ile was? Nas: czterystu, z przewagą pracowników zbiorów specjalnych

Problemy z nauką

- Podejście tradycyjne: bibliotekarz-naukowiec to dumny mikrograf. Pretensje naukowe jako folklor oddziałów zbiorów specjalnych
- Kim jest dziś nauczyciel akademicki? Dominacja subkultury wskaźników
- Nauka tandetna i quasinauka
- Postnauka, *post-normal science*, nauka postparadygmatyczna
- Możliwość profesjonalnego (społecznie akceptowanego) uprawiania każdej z tych odmian

Bibliotekarz pragnący dyplomowania patrzy na naukę

- Doświadczenia w zakresie wspomagania naukowców: przyjaźnie, lojalność, zazdrość i podziw
- Nauka jest:
 - wtajemniczeniem – generuje kult tajemnicy, a nie dzielenia się
 - doświadczeniem indywidualnym, a nie zespołowym
 - narzędziem wyróżnienia i panowania („stosunki folwarczne”)
 - wiecznym audytem: kto „już spełnia warunki”, kto „jeszcze nie”
- Tam, gdzie każdy może być naukowcem, każdy może być “bibliotekarzem dyplomowanym”

Bibliotekarz akademicki: akademicki, ale czy bibliotekarz?

- Z czasów Komisji Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego (bibliotekarz dyplomowany) – bibliotekarz „po egzaminie” raczej niż bibliotekarz w wyniku uzyskania dorobku
- W czasach statusu nauczycielskiego nadawanego w ramach uczelni:
 - kryteria lokalne – podatność na naciski pozamerytoryczne
 - brak sprawdzalnych wymiarów jakościowych
 - brak koncepcji mobilności zawodowej

Wymagania dla kandydatów na dyplomowanych bibliotekarzy oraz dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej (KDBASP, 25 III 2013)

- Jak rozumieć np. takie kryteria formalne:
 - *stopień naukowy z innych nauk [...] w zakresie zgodnym z profilem i potrzebami badawczymi danej biblioteki*
 - *zaświadczenie o znajomości języka obcego zgodnie z wymogami uczelni*
- Działalność badawcza, dydaktyczna, organizacyjna – na wzór życiorysów dyrektorskich
- Brak pojęcia **dorobku zawodowego** i zasad jego oceny
- Brak kryteriów umożliwiających precyzyjne porównywanie kandydatów z różnych uczelni

A co zrobić z takimi kandydatami?

1. Ma doktorat z nauk rolniczych na podstawie rozprawy o cytowaniach artykułów w czasopismach rolniczych, odrzuconej w instytucie informatologii
2. Opublikował pięć artykułów, w tym dwa recenzowane – bez wpływu na praktykę zawodową, za to każdy na inny temat
3. Opublikował pięć artykułów, wszystkie recenzowane, żaden nie cytowany
4. Jest kierownikiem działu promocji biblioteki, ma studia podyplomowe, opublikował 3 prace popularne oraz 2 prace recenzowane w słabym czasopiśmie z zakresu „nauk pokrewnych zbieżnych z profilem”

System ten ma szansę na utrwalenie się, ale jest zły, ponieważ...

- jest spisem „konkurencji sportowych”, a nie sylwetką profesjonalisty; scala wymogi „sumą”, a nie „iloczynem”
- nie wprowadza ogólnokrajowych miar ani wzorców profesjonalizmu
- nie buduje na koncepcji bibliotekarstwa oraz informacji naukowej jako sfery praktycznej, podlegającej problematyzacji, uogólnieniom i teoretyzacji
- nie wspomaga konkurencji w obrębie elit zawodowych, mobilności między instytucjami, wymienialności pracowników na poziomie transgranicznym
- nie oferuje narzędzi doskonalenia instytucji (nie uzależnia możliwości “dyplomowania” od jakości pracy biblioteki)

Bibliotekarz jest organizatorem wiedzy

- Moderator dyskursów
- Kurator zasobów i procesów
- Pośrednik edukacyjny
- Członek sieci współpracy i zespołów autorskich
- Samodzielnym naukowcem można być tylko jeśli uprawia się naukę, to znaczy tworzy teorie lub uogólnienia prowadzące do teorii

Bibliotekarz akademicki: kto ocenia i według jakich kryteriów

- **Niezbędność certyfikatu**
- Dawca certyfikatu: niezależne, obdarzone autorytetem i transparentnie działające ciało krajowe lub międzynarodowe
- Zasadność uznawania certyfikatów międzynarodowych, takich jak CILIP, <https://www.cilip.org.uk/>
- Dawca certyfikatu: dowolna instytucja
- Certyfikat musi być dobrze skonstruowany, nie musi mieć umocowania prawnego (wolny rynek!)
- Możliwość współistnienia pewnej liczby certyfikatów. Po 10 latach jeden osiągnie dominację, inne szeszną

W kierunku procedury

- Całościowa ocena dorobku zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem dokonanych zmian, ulepszeń i ich stosowalności w innych instytucjach
- Zróżnicowane zasady uwzględniania prac naukowych i fachowych (z dopuszczeniem kompletnego braku takowych).
Natomiast...
- ...konieczne sprawności nauczycielskie i komunikacyjne, poczucie sensu ulepszeń, umiejętność przekonywania i mobilizowania
- Umiejętność stosowania metod naukowych przy prowadzeniu działań praktycznych
- Umiejętność pracy w zespole lub kierowania zespołem
- Rozumienie tekstów naukowych
- Wykazana umiejętność stosowania znajomości języków obcych w pracy
- Kwalifikacje przydzielane są okresowo i wymagają odnawiania
- Orientacja społeczna: obrona prestiżu, a nie wizerunku

Bibliotekarz jako naukowiec...

- Jako „rodzaj naukowca” z taryfą ulgową, pretensjami i resentymentem nic nie wskóramy
- Długość tygodnia pracy i dnia pracy wymagają nowej regulacji

WHAT FUTURE-READY
GRADUATES NEED

SKILLS
SOCIAL NETWORKS
SIGNALLING & STORYTELLING

Crystal Lim-Lange,
Co-founder & CEO,
Forest Wolf

Dziękuję za uwagę!
h.hollender@lazarski.edu.pl

LAZARSKI
UNIVERSITY

LAZARSKI
UNIVERSITY

